

ПЕРЕД БУРЕЮ: В ОЧІКУВАННІ ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Відомі світові економісти б'ють на сполох, попереджаючи про наближення нової глобальної економічної кризи. Що робити українцям, щоб встояти перед новими економічними викликами?

22 Жовтня 2025 | Монетарна політика | Виробництво товарів і послуг

АВТОР: ЯРОСЛАВ РОМАНЧУК

Гіта Гопінат (Gita Gopinath), Гарвардський професор і колишній головний економіст МВФ днями зробила серйозну заяву щодо кризи, яка невблаганно насувається. «Коригування ринку» може знести до \$40 трлн (!) ринкової капіталізації фондового ринку США. Постраждають не лише американські власники акцій Dowe Jones, S&P 500 чи NASDAQ, а також усі, хто користується послугами згаданих бірж.

Після фінансової кризи другої половини 2000-х домашні господарства Америки в режимі надзвичайно м'якої монетарної політики суттєво збільшили інвестиції у фондовий ринок, особливо у цінні папери високотехнологічних компаній. Європейці, що не мають єдиного фондового ринку, зробили те ж саме.

«...Щоб оцінити потенційний вплив у перспективі, я підрахувала, що корекція ринку такого ж масштабу, як крах доткомів, може знищити понад \$20 трлн багатства американських домогосподарств, що еквівалентно приблизно 70% ВВП США у 2024 році...»¹

Така криза загрожує призвести до втрат іноземних інвесторів на суму понад \$15 трлн, або ~20% світового ВВП. На відміну від **dotcom-кризи** початку ХХІ століття, м'якого, легкого виходу світової економіки з кризи не очікується — попереджає колишній головний економіст МВФ.

«...Сьогоднішній крах ринку навряд чи призведе до короткого і відносно м'якого економічного спаду, який стався через крах доткомів. Зараз на кону набагато більше багатства, і набагато менше можливостей для політичного маневру, щоб пом'якшити наслідки корекції. Структурна вразливість та макроекономічна ситуація видаються більш серйозними. Нам слід готуватися до серйозніших глобальних наслідків...»

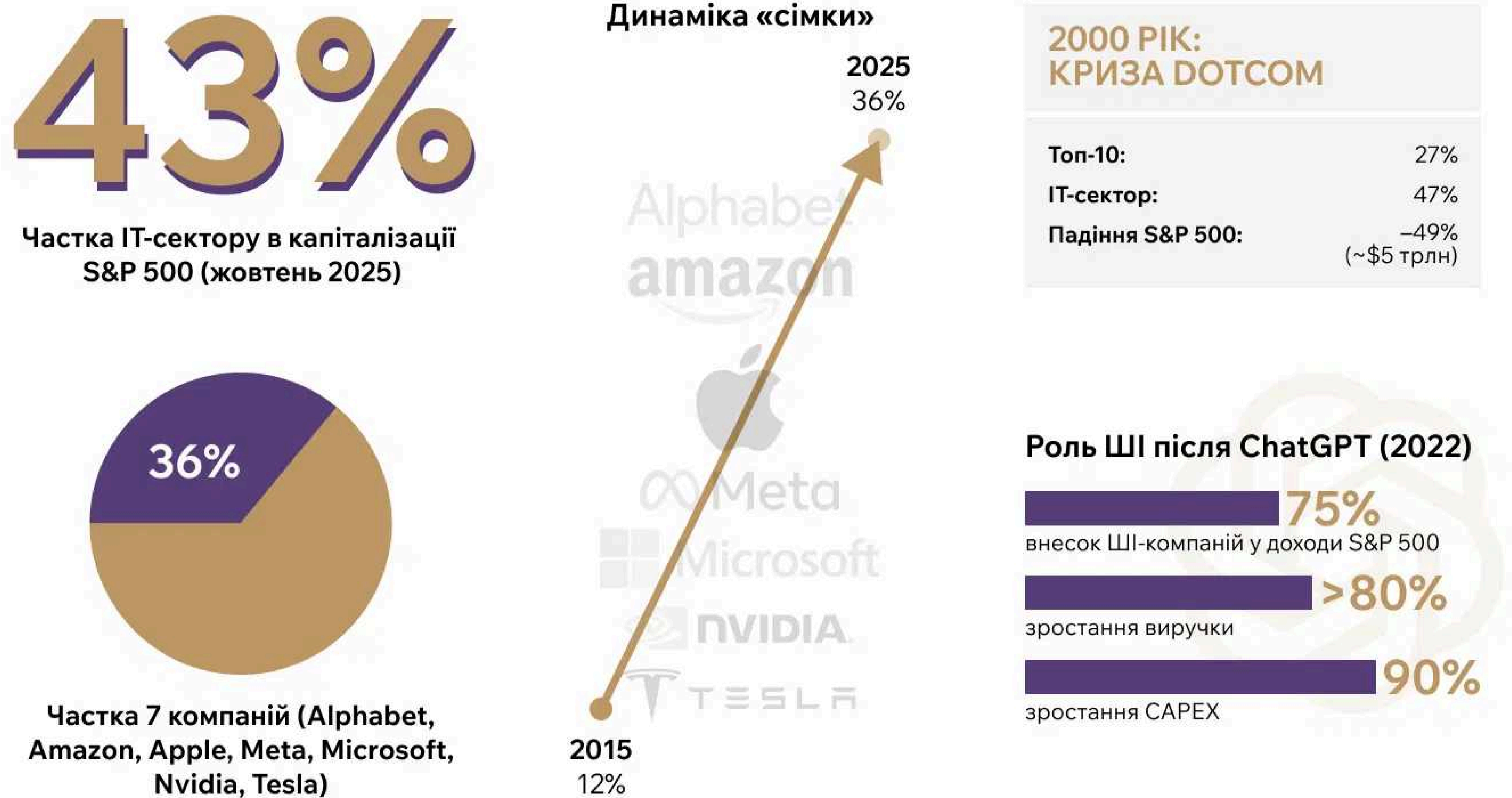
Варіанти суспільного устрою після падіння welfare state

На цей раз каталізатором глобальної кризи є компанії технологічного сектору. На середину жовтня 2025 р. корпорації ІТС сектора становлять ~43% капіталізації індексу S&P 500. На так звану “Чудову сімку” (Alphabet (Google), Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia і Tesla) припало ~36% ринкової капіталізації компаній цього

¹ Джерело: Gita Gopinath on the crash that could torch \$35trn of wealth <https://www.economist.com/by-invitation/2025/10/15/gita-gopinath-on-the-crash-that-could-torch-35trn-of-wealth>

індексу. Для порівняння у 2015 році їх частка була 12%. Останній раз в історії така ситуація складалася у 2000-му, коли Топ-10 компаній забезпечували 27% капіталізації компанії Індексу, а технологічні компанії загалом забезпечували 47% ринкової капіталізації. Тоді бульбашка лопнула, S&P 500 втратив 49% капіталізації або \$5 трлн. Це безпрецедентна концентрація капіталізації. За нею стоїть дуже модна, розкручена до неба технологія штучного інтелекту. За даними JP Morgan's Investment Strategy Group акції компаній, пов'язаних зі штучним інтелектом, забезпечили 75% доходів компаній у S&P 500, понад 80% зростання виторгу та 90% зростання капітальних витрат після запуску ChatGPT у 2022 році.

Концентрація капіталу в ІТ-секторі S&P 500: історія повторюється?

Розрахунки виторгу, які мають виправдовувати ціни акцій технологічних компаній, показують, наскільки ірраціональними є очікування інвесторів. Компанії, що працюють з AI, мають ринкову вартість, яка у 29 – 241 разів перевищує їхній виторг. Ціни акцій виробників чіпів для AI коштують у 58 - 125 разів більше виторгу. Цей сектор економіки генерує сьогодні \$50 млрд, а для виправдання ціни акцій виторг через п'ять років має бути щонайменше \$2 трлн.

Бульбашка довіри до Держави

Бульбашка фондового ринку США йде пліч-о-пліч з бульбашкою ринку нерухомості, бульбашкою державного боргу і різким падінням довіри до Держави та її грошових фантиків. Підливають олії у вогонь наступні події, тенденції та стани:

- ◆ «гаряча» війна Росії проти України разом із гібридною війною Росії та Китаю, проти Заходу;
- ◆ торговельна, технологічна війна США та Китаю;
- ◆ загострення торговельних відносин між ЄС та США, посилене різким послабленням НАТО та європейської системи безпеки;
- ◆ розпад міжнародної торгової системи у рамках СОТ;
- ◆ технологічна дизрупція та попадання розвинених країн ЄС (Німеччина, Франція, Італія) до зони стагнації та імперативу структурних трансформацій;
- ◆ міграційна криза, посилена мультикультуралізмом, культурою та практикою DEI/ESG та woke-ізму – як сучасними формами та проявами марксизму;
- ◆ криза управління державними фінансами, посилена високим податковим та регуляторним навантаженням. Боргове навантаження таке, що потрібно оголошувати дефолт, або різко скорочувати державні витрати і підвищувати податки. За підсумками 2025 року держборг Британії, за оцінкою МВФ, становитиме 103,4% ВВП, США – 125% ВВП, зони євро – 87,8% ВВП, у країнах G7 – 125,7% ВВП;
- ◆ розповсюдження токсичної, деструктивної практики виділення великих корпорацій із загальних умов ринку, державне страхування їх ризиків. Це компанії, які набули статусу системоутворюючих, «занадто великих/важливих-щоб збанкрутувати»;

- ◆ надмірне одержавлення інвестицій, споживання, а також виробництва послуг у сфері освіти та охорони здоров'я;
- ◆ провальний багаторічний експеримент із протидією кліматичним змінам, що призвів до небезпечного спотворення структури капіталу, додаткового навантаження на домашні господарства та бізнеси.

Невтішні висновки

Великий Людвіг фон Мізес попереджав: не перетворюйте гроші на фантики, не дозволяйте Державі займатися бізнесом, не відключайте механізм «прибуток – збитки», не зав'язуйте економічні очі регулюванням цін, стережіться боргів. У своїй книзі «Теорія грошей і кредиту» Мізес писав

Л *«...Якщо ми хочемо уникнути повторення економічних криз, ми повинні уникати розширення кредитування, яке створює бум і неминуче призводить до спаду...»* 1

Але генія суспільствознавства не почули. Великі та багаті країни обрали інший шлях — віддали перевагу іншим кумирам. К. Маркс, Дж. Кейнс, П. Самуельсон та спільноти математиків-істориків, психологів-футурологів – ось хто сформував теоретичну базу економічної політики більшості країн світу. Вона дефективна, бо порушує закони економіки, тим самим породжуючи кризи, малі та великі.

Якщо дуже довго ставити латки, замінити під килим сміття від малих криз, якщо не ліквідувати причини дисбалансів і сподіватися на те, що Держава з усім впорається, може статися найнеприємніша в економіці країни – депресія. Якщо десятки країн діють за однією і тією ж матрицею, то може статися світова або глобальна депресія.

У середині 2020-х світ опинився у зоні високих ризиків саме такого розвитку подій.

Сьогодні не помічати цунамі, що насувається, неможливо. Чи не щодня приходять попередження від різних людей і організацій.

Економіст Harry Dent Jr.:

Л *«...Бульбашка всього» лусне, що призведе до депресії, яка буде гіршою, ніж криза 2008 року. Крах фондового ринку буде катастрофічнішим, ніж Велика депресія...»* 1

Відомий спеціаліст у галузі монетарної політики Steve Hanke з університету Джона Хопкінса:

Л *«...У США буде рецесія за силою, порівняна з депресією; скорочення грошової маси сигналізує про спад...»* 1

Nouriel Roubini, відомий своїм прогнозом кризи 2008 року:

Л *«...«Ідеальний шторм» ризиків, що сходяться в одній точці, викликає велику кризу...»* 1

Ілон Маск також регулярно попереджає про кризу, що наближається.

Найпереконливішим підтвердженням цих прогнозів є стрімке зростання ціни золота. Інвестори всього світу шукають safe heaven, актив, який допоможе пережити широку смугу фінансової, економічної турбулентності. А все тому, що mainstream економісти відмовилися бути справжніми вченими й перетворилися на служителів державно-бюрократичного синдикату.

Що робити? Купуємо золото, переводимо фантики та акції у тверду готівкову валюту (найнадійніша на цей час — швейцарський франк), запасемося кавою та шоколадом, пристібаємо ремені безпеки... Перед нами черговий сезон «Голодні фінансові ігрища». Україна відчує це лише побічно, а от середній клас Америки, країн ЄС та багатії Азії втратить десятки трильйонів доларів. Після цієї кризи світ буде зовсім іншим. І ось до цієї нової нормальності нам треба готуватись уже сьогодні.

Всі аналітичні матеріали Міжнародного Інституту Свободи (ILI) на офіційному вебсайті www.libertyinstitute.org доступні для вільного вивчення, цитування та поширення з релевантним посиланням на джерело.